

GEOGRAAFIA AINEKAVA

7 klassile

2 tundi nädalas, 70 tundi

Geograafia õpetamisel seitsmendas klassis on seatud eesmärgiks, et õpilane

- Saab aru maakeral toimuvatest looduslikest nähtustest ja protsessidest ning nendevahelistest seostest;
- Oskab hinnata inimtegevuse võimalusi ja samas ka tema tegevuse tagajärgi eri looduslikes tingimustes, mõistab ressursside säästliku kasutamise vajadust;
- Oskab lugeda ja kasutada kaarti;
- Oskab kasutada geograafiatunnis omandatud teadmisi igapäevaelus.

Kasvatuslikud eesmärgid, millest geograafia õpetamisel lähtutakse on isiksuse kujundamine, kes:

- 1) suhtub heasoovlikult kaasinimestesse, austab nende vabadust ja väärikust;
- 2) soovib ja oskab teha konstruktiivset koostööd;
- 3) hoiab loodust, elab ja tegutseb keskkonda ning loodusressursse säästes;
- 4) usaldab ennast, on väärikas ja enesekriitiline;
- 5) tunneb end vastutavana oma elukäigu eest;
- 6) juhindub oma valikutes ja tegudes eetika alusväärtustest: inimelu pühadus, vägivallast hoidumine, vabadus, õiglus, ausus, vastutus;
- 7) on tundlik esteetiliste väärtuste suhtes, kujundab oma ilumeelt;
- 8) väärtustab terveid eluviise, arendab oma vaimu ja keha;
- 9) mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele;
- 10) püüab mõista asjade tähendust, nähtuste põhjusi ja seoseid, on motiveeritud õppima ja oskab õppida;
- 11) tuleb toime muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas;

Hindamisjuhend:

Hinded pannakse välja I, II, III trimestri lõpuks.

Trimestrihinde aluseks on:

- Trimestri jooksul saadavad kontrolltöö hinded;
- õppeperioodil saadud jooksvad hinded.

Maakera loodusgeograafia

Orienteerumine ajas, ruumis ja kaardil

15

Plaan ja kaart. Mõõtkava. Mõõtkavade mitmekesisus.

Orienteerumine plaanil, kaardil ja maastikul. Asimuut.

Geograafilised koordinaadid ja nende määramine. Kaardivõrk.

Erinevad kujutusviisid kaartidel. Üldgeograafilised ja

erikaardid. Üldistamine. Gloobus. Kaardimoonutused. Kohalik ja

vööndiaeg. Ajavööndid ja kuupäevaraja.

Maa siseehitus ja areng 15

Maa tekkimine. Geoloogiline ajaarvamine. Aegkonnad ja ajastud. Maa siseehitus. Maakoore ehitus. Laamtektoonika. Mandrite areng. Maa sisejõud. Maakoore kõikuvliikumised, murrangud, maavärinad, vulkaanid. Kivimid, nende absoluutne ja suhteline vanus. Tardkivimid, settekivimid ja moondekivimid.

Maakera pinnaehitus 10

Ookeanid ja mandrid. Maa pinnavormid. Pinnamoe kujutamine kaardil. Ookeani põhjareljeef. Maa välisjõud. Murenemine, vooluvee, tuule, liustike, põhjavee ja mere tegevus. Maa sise- ja välisjõudude vastastikune toime maa pinnamoe kujundamisel.

Kliima 19

Iilm ja selle elemendid. Kliima ja seda kujundavad tegurid. Päikesekiirgus ja selle aastaajalised muutused. Kiirgusvööd. Kiirgusbilanss. Üldine õhuringlus. Ookeani mõju kliimale, mandriline ja mereline kliima. Pinnamoe mõju kliimale. Põhi- ja vahekliimavöötmed. Kliimakaart ja kliimadiagramm. Kliima muutumine. Inimtegevuse mõju kliimale.

Maakera veed 11

Maailmameri ja ookeanid. Maailmamere sügavus, vee soolsus, temperatuur, jääolud. Hoovused maailmameres. Merelooded. Peamised rannikutüübid ja nende areng. Siseveed. Jõed ja järved, nende toitumine. Põhjavesi. Sood. Liustikud. Vee kasutusala. Puhta vee varud. Inimtegevuse mõju vetele. Vete kaitse.

7 klassi lõpetaja

- oskab kasutada kaarte ja atlaseid orienteerumiseks ja teabe hankimiseks Maa ja selle osade looduse peajoonte kohta;
- tunneb põhijoontes Maa pinnamoodi ja seda kujundanud protsesse;
- tunneb tähtsamaid Maa kliimat kujundavaid tegureid ja nende tekitatud kliimavööndite ja sektorite iseärasusi;
- tunneb mõistliku looduskasutuse aluseid;

Kasutatav õppekirjandus

GEO 1; Geograafiaõpik põhikoolile
Lea Koppel, Ülle Liiber, Ena Saar; 2011 Studium

GEOGRAAFIA AINEKAVA 8. KLASSILE

2 tundi nädalas, 70 tundi.

Põhikooli geograafiaõpetusega taotletakse, et õpilane

- saab aru maakeral toimuvatest looduslikest nähtustest ja protsessidest ning nendevahelistest seostest;
- oskab hinnata inimtegevuse võimalusi ja samas ka tema tegevuse tagajärgi erinevates looduslikes tingimustes, mõistab ressursside säästliku kasutamise vajadust;
- teab inimkonna rassilist, keelelist, kultuurilist ja usulist mitmekesisust; peab sellest lugu;
- oskab lugeda ja kasutada kaarti;
- oskab kasutada geograafiatunnis omandatud teadmisi igapäevaelus.

Kasvatuslikud eesmärgid, millest geograafia õpetamisel lähtutakse on isiksuse kujundamine, kes:

- suhtub heasoovlikult kaasinimestesse, austab nende vabadust ja väärikust;
- soovib ja oskab teha konstruktiivset koostööd;
- hoiab loodust, elab ja tegutseb keskkonda ning loodusressursse säästes;
- usaldab ennast, on väärikas ja enesekriitiline;
- tunneb end vastutavana oma elukäigu eest;
- juhindub oma valikutes ja tegudes eetika alusväärtustest: inimelu pühadus, vägivallast hoidumine, vabadus, õiglus, ausus, vastutus;
- on tundlik esteetiliste väärtuste suhtes, kujundab oma ilumeelt;
- väärtustab terveid eluviise, arendab oma vaimu ja keha;
- mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele;
- püüab mõista asjade tähendust, nähtuste põhjusi ja seoseid, on motiveeritud õppima ja oskab õppida;
- tuleb toime muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas;

Maakera loodus- ja inimgeograafia

Maailmajaod. Geograafilised avastused

Maailmajaod. Vahemeremaade rahvaste tuntud maailm.

Geograafilised avastused antiikmaailmas. Normannide reisirid.

Suurte geograafiliste avastuste ajastu. Kolumbus ja Ameerika

avastamine. Mereteed Indiasse. Esimene ümbermaailmareis.

Lõunamandri otsingud. Mandrite sisealade uurimine.
Ekspeditsiooniline tegevus maailmamerele, Arktikas ja
Antarktikas. Geograafilised uuringud tänapäeval.

Maakera rahvastik

Maakera rahvaarv ja selle muutumine. Rahvastiku tihedus ja
paiknemine. Rassid. Keeled. Usundid. Riigid.

Maailmajaod

Maakera pinnamoe põhijooned

Ürgmandrid. Nende jaotumine kilpideks ja platvormideks.

Vanaaegkonna kurrutusvööndid, nende kohal tekkinud vanad mäed ja
uhtmadalikud. Hilised kurrutusvööndid, nende kohal tekkinud
noored mäestikud, sisemered ja uhtmadalikud.

Maakera loodusvööndid

Kliimavöötmelt loodusvöönditele. Loodusvööndite
paiknemise seaduspärasused.

Polaarkõrbed. Jäävöönd. Paiknemine. Kliima. Siseveed.

Välisjõudude tegevuse iseärasused. Taimed ja loomad.

Tundra. Paiknemine. Kliima. Siseveed. Igikelts.

Mullatekkeprotsess tundras. Taimed ja loomad ning nende
kohastumine eluks tundras. Inimene tundras. Inimtegevuse mõju
tundra loodusele.

Parasvööndi okas- ja lehtmetsad. Metsavööndi paiknemine.

Kliima. Siseveed. Mullatekkeprotsess parasvöötmes. Leetumine ja
leetmullad. Pruunid metsamullad. Loomastik. Metsade kasutamine
ja inimtegevuse mõju metsade levikule.

Parasvööndi rohtlad. Paiknemine. Kliima. Siseveed.

Mullatekkeprotsess rohtlates. Mustmullad. Taimkatte ja
loomastiku iseärasused. Inimtegevuse mõju rohtlatele.

Kõrbed. Paiknemine. Maailma suuremad kõrbed. Liiva-, savi-,
kivi- ja lössikõrbed. Parasvööndi-, lähistroopilised ja
pöörjoonekõrbed. Rannikukõrbed. Kliima. Siseveed. Taimed ja
loomad ning nende kohastumine eluga kõrbetes. Inimene kõrbetes.

Niisked lähistroopilised metsad. Paiknemine. Kliima.

Siseveed. Välisjõudude tegevuse iseärasused. Puna- ja
kollamullad. Taimed ja loomad. Inimtegevus ja selle mõju
loodusele.

Vahemerelised metsad. Paiknemine. Kliima. Siseveed.

Välisjõudude tegevuse iseärasused. Taimestik ja loomastik, nende
ümberkujundamine inimese poolt.

Lähisekvatoriaalsed loodusvööndid. Savannid, mussoonmetsad
ja astelvõsad. Paiknemine. Kliima. Siseveed. Mullatekkeprotsessi
iseärasused savannis. Punapruunid mullad. Taimed ja loomad.
Inimtegevus ja selle mõju loodusele.

Ekvatoriaalsed vihmametsad. Paiknemine. Kliima. Siseveed.
Mullad. Taimestiku iseärasused. Loomastik. Inimtegevus
vihmametsades ja selle mõju loodusele.

Kõrgusvööndilisus. Kõrgusvööndilisuse tekkepõhjused.
Kõrgusvööndilisus erinevates mäestikes.

Maailmamere vööndilisus.

Palavvöö ookean. Orkaanid.

Korallid. Mangroovid.

Pöörijooneokean. Külmad hoovused. Elustikurikkus.

Lähistroopiline ookean.

Parasvööndi ookean. Tormid. Elustik.

Polaarookean. Merejää. Elustik.

Merega seotud tegevusalad. Mere tähtsus.

Õpitulemused

8 klassi lõpetaja

- oskab kasutada kaarte ja atlaseid (aga ka tabeleid, diagramme jm.) orienteerumiseks ja teabe hankimiseks Maa ja selle osade looduse peajoonte kohta;
- tunneb põhijoontes Maa pinnamoodi ja seda kujundanud protsesse;
- tunneb tähtsamaid Maa kliimat kujundavaid tegureid ja nende tekitatud kliimavööndite ja sektorite iseärasusi;
- tunneb Maa peamiste loodusvööndite omapära nii maismaal kui maailmamerele;
- oskab kasutada neid teadmisi hindamaks Maad ja selle osi kui inimkonna eluruumi;
- tunneb mõistliku looduskasutuse aluseid;

Kasutatav õppekirjandus

GEO 3. Geograafiaõpik põhikoolile

Lea Koppel, Ülle Liiber, Vaike Rootsmaa; 2011 studium

kontuurkaardid

Maailma atlas.

Geograafia ainekava 9. klassile.

2 tundi nädalas, 70 tundi.

Õppe-eesmärgid

saab üldise ettekujutuse looduses ja ühiskonnas toimuvatest nähtustest ja protsessidest ning nende vahelistest olulisematest seostest;

- õpib ruumiliselt mõtlema ja omandab geograafia põhisojavara;
- teab ja hoiab Eesti loodusväärtusi, väärtustab Eesti kultuuri ja traditsioone;
- õpib hindama inimtegevuse võimalusi ja tegevuse tagajärgi erinevates looduslikes

tingimustes;

- saab aru jätkusuutliku arengu vajadusest;
- mõistab ja suhtub tolerantselt teiste maade ja rahvaste kultuuri ja traditsioonidesse;
- õpib kasutama kaarte, pilte, andmetabeleid, diagramme, et hankida, töödelda, analüüsida ja väljendada ruumiliselt esitatud teavet;
- õpib lihtsate vahenditega mõõdistamist ja vaatluste tegemist;
- õpib leidma geograafiateavet erinevatest allikatest, kasutama kaasaegseid infotehnoloogiavõimalusi teabe hankimiseks, korrastamiseks ja esitamiseks;
- oskab kasutada geograafiatunnis omandatud teadmisi igapäevaelus toimetulekuks.

Kasvatuslikud eesmärgid, millest geograafia õpetamisel lähtutakse on isiksuse kujundamine, kes:

- suhtub heasoovlikult kaasinimestesse, austab nende vabadust ja väärikust;
- soovib ja oskab teha konstruktiivset koostööd;
- hoiab loodust, elab ja tegutseb keskkonda ning loodusressursse säästes;
- usaldab ennast, on väärikas ja enesekriitiline;
- tunneb end vastutavana oma elukäigu eest;
- juhindub oma valikutes ja tegudes eetika alusväärtustest: inimelu pühadus, vägivallast hoidumine, vabadus, õiglus, ausus, vastutus;
- on tundlik esteetiliste väärtuste suhtes, kujundab oma ilumeelt;
- väärtustab terveid eluviise, arendab oma vaimu ja keha;
- mõtleb süsteemselt, loovalt ja kriitiliselt, on avatud enesearendamisele;
- püüab mõista asjade tähendust, nähtuste põhjusi ja seoseid, on motiveeritud õppima ja oskab õppida;
- tuleb toime muutavas õpi-, elu- ja töökeskkonnas;

Eesti loodus- ja ühiskonnageograafia.

- Eesti geograafiline asend, suurus ja piirid. 1
- Eesti geoloogia ja geomorfoloogia. 7
  - Pinnaehitus; geoloogiline ehitus, aluspõhi, pinnakate; mandrijää tekkelised pinnavormid, vee tekkelised pinnavormid, muud pinnavormid.
- Kliima, kohalike kliimatingimuste erinevused. 3
- Eesti veestik. 5
  - Läänemeri, jõed, järved, muud siseveed.
- Muldkate. 2
- Taimkate. 2
  - Metsad, niidud.
- Loomastik. 1
- Maastikuline liigestus. 2
  - Madal- ja Kõrg-Eesti.
- Looduskaitse ja loodusvarad. 1
- Eesti rahvastiku suurus ja selle paiknemine. 5
  - Asulastik, maa- ja linnarahvastik; sündimus, suremus, iive; soolis- vanuseline ja rahvuslik struktuur; migratsioon; tööjõud.
- Eesti majandus. 12

- Majandustüübid ja geograafiline tööjaotus; majandusharude paigutustegurid; Eesti majandusgeograafiline paigutus Euroopas; toiduainete tootmine; metsandus ja puidutööstus; energeetika ja keemiatööstus; ehitusmaterjalide tööstus ja kergetööstus; masinatööstus ja kõrgtehnoloogia; veondus; teenindus; rahandus ja välismajandussidemed.

Euroopa loodus ja ühiskonnageograafia.

- Euroopa loodusgeograafia: 7
  - Asend, piirid, suurus.
  - Reljeef ja geoloogiline ehitus.
  - Kliima.
  - Vetevõrk.
  - Muld- ja taimkate.
  - Loomastik.
- Euroopa ühiskonnageograafia. 4
  - Euroopa rahvastik.
  - Poliitiline kaart.
  - Euroopa majandus.
- Põhja-Euroopa 3
  - Soome Vabariik; Norra Kuningriik.
- Lääne-Euroopa 3
  - Suurbritannia ja Põhja Iiri Ühendkuningriik; Hollandi Kuningriik.
- Kesk-Euroopa. 3
  - Saksamaa Liitvabariik; Tsehhi Vabariik.
- Lõuna-Euroopa 4
  - Hispaania Kuningriik; Itaalia Vabariik; Horvaatia Vabariik.
- Ida-Euroopa 5
  - Ungari Vabariik; Poola Vabariik, Läti Vabariik; Vene Föderatsioon.

Õpitulemused

Põhikooli lõpetaja:

- omab ettekujutust Maa siseehitusest ja maakoore ehitusest, sh laamade liikumisest ja sellega seotud nähtustest;
- oskab nimetada maismaa pinnavorme ja iseloomustada nende kujunemist, erinevust väliskuju ja üldkõrguse järgi;
- oskab selgitada välisjõudude mõju pinnamoole ning tuua vastavaid näiteid;
- teab tähtsamaid kliimat kujundavaid tegureid;
- oskab selgitada liustike tekkepõhjust, mandri ja mägiliustike erinevust ning tuua näiteid nende levikust;
- teab peamiste loodusvööndite (jäa- ja külmakõrb, tundra, parasvöötme mets, parasvöötme rohtla, vahemerelised alad, lähistroopilised metsad, kõrbed, savannid, vihmametsad) levikut ja oskab neid iseloomustada (kliima, mullatekke tingimused, tüüpilised taimed ja loomad);
- oskab seletada looduse ja inimtegevuse vastasmõju ning nimetada peamisi keskkonnaprobleeme erinevates loodusvööndites;
- oskab selgitada kõrgusvööndilisuse kujunemist ja tuua vastavaid näiteid;

- teab maailma tihedamini ja hõredamini asustatud alasid, oskab kaardi abil iseloomustada rahvastiku paiknemist ja analüüsida seda mõjutanud tegureid;
- teab riigi või selle osa rahvaarvu mõjutavaid tegureid;
- teab eri rahvaste ja riikide rolli geograafilise maailmapildi avardamises;
- oskab analüüsida Eesti loodus-, majandus- ja poliitgeograafilist asendit;
- mõistab geograafilisest asendist tulenevaid tegureid Eesti majanduse ja sotsiaalelu korraldamisel;
- oskab üldjoontes iseloomustada Eesti geoloogilist ehitust, pinnamoodi, kliimat, veestikku, mullastikku ja taimeistikku, selgitada nendevahelisi seoseid;
- teab Eestis leiduvaid maavarasid, nende kasutamisevõimalusi ja kasutamisega seonduvaid probleeme;
- oskab iseloomustada Eesti rahvastiku ja asustuse peamisi arengujooni;
- teab ja oskab analüüsida olulisemaid Eesti majandust mõjutavaid tegureid;
- oskab analüüsida Eesti peamiste majandusharude arengueeldusi ja praegust olukorda;
- teab peamisi Eesti välismajandussidemeid;
- oskab iseloomustada oma koduasulat sotsiaal-majanduslikust aspektist;
- oskab kasutada kaarte ja teisi geograafiliste nähtuste esitusviise ning tehnikaid, et hankida, töödelda ja väljendada ruumiliselt esitatud teavet;
- oskab analüüsida tabeleid, graafikuid ja diagramme, teha järeldusi neil esitatud nähtuste sisu ja arengusuundade kohta;
- oskab teha looduses lihtsate vahenditega mõõtmisi ja vaatlusi.

Kasutatavad materjalid:

Loodusgeograafia 9. klassile, Eestist Euroopasse I osa
Are Kont; 2009

Rahvastiku- ja majandusgeograafia 9. klassile, II osa
Kalev Kukk; 2009AVITA